

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

LA RUTA DEL CÍSTER

1a Etapa : VALLBONA DE LES MONGES - BELLTALL - FORÈS

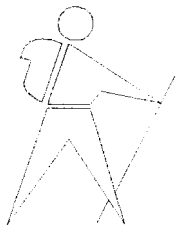
16 de desembre de 2001

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	7	h
Vallbona de les Monges. Esmorzar.	8.45	h
Inici de la caminada.	9.15	h
Punt a determinar (~ 5 km). Reagrupament.	~ 10.15	h
	10.30	h
Belltall. Reagrupament.	11.50	h
	12.05	h
Forès. Final d'etapa i reagrupament.	13.10	h
Sortida cap a Sarral.	13.45	h
Sarral. Dinar.	14	h
Sortida cap a Vilanova.	16.30	h
Vilanova i la Geltrú.	18	h

Notes.-

- ** Esmorzarem a Vallbona de les Monges, al *Cafè del Sindicat*. En arribar a Forès, l'autocar ens portarà fins a Sarral on dinarem; hi ha el restaurant *Sant Cosme i Sant Damià* (Telèfon 977890134). Si encarregueu taula per a dinar feu grups reduïts perquè el servei és millor.
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecteiu els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.
- ** Tingueu en compte que l'organització sempre pot modificar aquesta previsió d'horari en funció de com es vagi desenvolupant l'etapa (Condicions meteorològiques, retards o avançaments imprevistos, etc).

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

LA RUTA DEL CÍSTER

1a Etapa : VALLBONA DE LES MONGES - BELLTALL - FORÈS

16 de desembre de 2001

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT

Aquesta descripció és còpia de la descripció de la topoguia.

Horari		Quilometratge
Parcial	Total	
0.00	0.00	0.000

Vallbona de les Monges. Plaça del Monestir (480 m). Hem d'anar cap a la carretera de Rocallaura a Maldà.

0.03	0.03	0.200
------	------	-------

Carrer de Rocafort. Davant d'aquest carrer, a l'altra banda de la carretera (Pal), agafem el camí que s'enfila cap a Rocafort de Vallbona.

0.06	0.09	0.600
------	------	-------

Dipòsit d'aigua (540 m). Seguim la pista de la dreta. Cap a l'esquerra aniríem a Rocafort de Vallbona. Anirem per la pista ampla deixant alguns camins a dreta i esquerra.

0.23	0.32	2.350
------	------	-------

Coll de l'Olla (Pal) (590 m). Pista carretera dels Omells de Na Gaia a Nalec. Seguim a la dreta en direcció als Omells tot baixant.

0.05	0.37	2.800
------	------	-------

Bifurcació (570 m). Girem a l'esquerra deixant la pista i agafem el camí que va pujant en direcció a Belltall. Seguint recte trobaríem la carretera de Rocallaura a Vallbona. Anem pel camí principal deixant a banda i banda camins que porten a diferents camps de conreu.

0.50	1.27	6.500
------	------	-------

Bifurcació (690 m). Girem a l'esquerra. A la dreta deixem un camí que porta a una pallissa que és al cim d'un turonet.

0.02 1.29 6.660

Encreuament de camins. Seguim en la mateixa direcció que ja portem.

0.13 1.42 7.750

Cruïlla de tres camins (710 m). Hem de seguir recte pel camí que porta a Belltall. El de la dreta ens portaria a Rocallaura i el de l'esquerra a Ciutadilla. A 50 m deixarem a mà esquerra el camí que porta al mas de l'Arrelat de Dalt.

0.20 2.02 9.400

Bifurcació (750 m). Seguim per la pista més fressada, deixant la de l'esquerra.

0.03 2.05 9.650

Cobert. A la nostra dreta trobem un cobert prefabricat per a guardar la palla.

0.11 2.16 10.460

Bàscula municipal (772 m). Passem pel costat i entrem a **Belltall**.

Sortim del poble per la carretera de Tàrrega en direcció a Montblanc.

0.09 2.25 11.160

Creu de terme i camí a l'esquerra (Pal) (780 m). Deixem la carretera i el poble per un camí que surt al davant de la creu de terme.

0.06 2.31 11.650

Cruïlla (810 m). Trobem una pista en molt bon estat. Seguim recte. Cap a la dreta sortiríem a la carretera. Anem deixant camins secundaris a dreta i esquerra.

0.17 2.48 12.950

Vista sobre la Conca de Barberà (830 m). De la nostra dreta pugen els senyals del GR-171 que ve del Tallat i que continuen per la pista principal que seguim. Coincideixen els dos senders fins passat Forès.

0.15 3.03 14.150

Camí a la dreta i abocador (Pal) (850 m). Deixem la pista principal. Continuem cap a la dreta. A mà dreta trobem un abocador. Anem planejant. Passem per sota del Pla de les Forques (870 m). En el punt més alt s'hi troba un vèrtex geodèsic, però el camí no hi passa a la vora (*Llàstima! Magda*). Veiem Forès sota nostre. El camí ramader baixa molt fort.

0.15 3.18 15.200

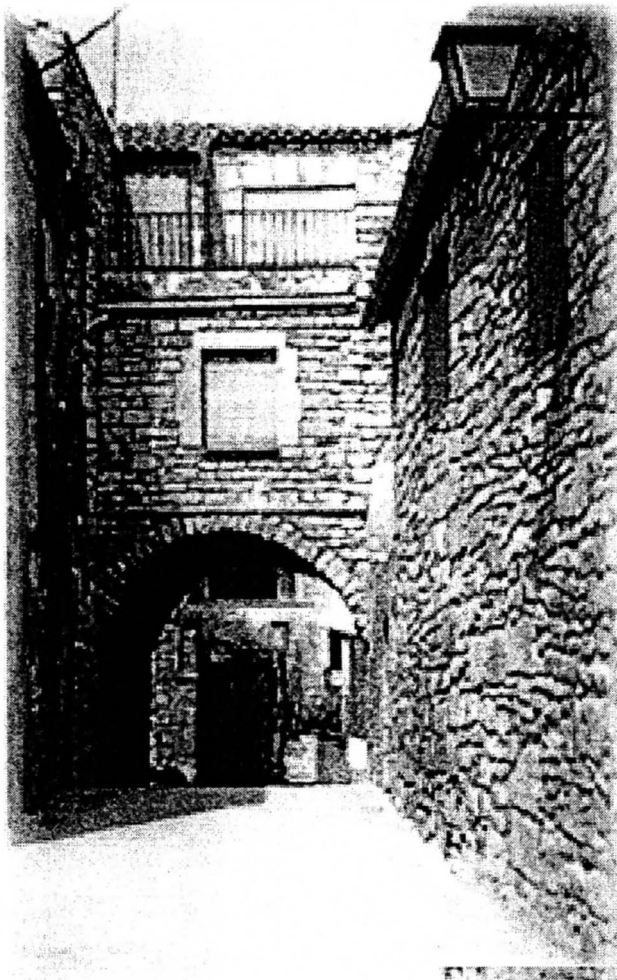
Carretera de Sarraal a Passanant (790 m). Seguim a l'esquerra en direcció al poble que tenim al davant. Entrem a Forès pel carrer de la Bassa. Deixem a l'esquerra la carretera de Passanant. Haurem de seguir per aquest carrer fins a trobar la carretera de Conesa.

0.01 3.19 15.300

Forès. Final de l'etapa.

BELLTALL

El poble de Belltall pertany al municipi de **Passanant** i és situat a la part sud-occidental del terme, als contraforts de la plataforma segarrenca, a la banda septentrional de la serra de Forès, al límit occidental dels **Comalats**. És travessat per la carretera comarcal de Montblanc a Tàrraga.

Aquest indret ja és esmentat el 1030 amb el nom de **Trullol de Comalats** en les afrontacions del castell de Montclar. A mitjan segle XI devia posseir aquest territori la família Cervera, car Hug Dalmau de Cervera, el 1079 concedia Belltall en alou a Mir Oromir, que rebia al mateix temps en feu el castell del Tallat. L'any 1342, els Gener, compraren el *mer i mixt imperi* del lloc a Pere el Cerimoniós, motiu pel qual es titularen senyors de Belltall, la qual cosa els enfronta als hospitalers, que havien comprat la senyoria el 1266. A la fi del segle XIV, l'orde de l'Hospital comprà els drets dels Gener i així tingué la possessió completa de la senyoria de Belltall. Els hospitalers adscripiren el lloc de Belltall a la comanda de l'Espluga de Francolí i la seva possessió durà fins a l'acabament de les senyories.

De l'antiga església, romànica, de **Sant Pere de Belltall** només resten els fonaments i les primeres filades de la paret lateral esquerra i de l'absis, car les seves pedres foren utilitzades en la construcció de l'actual, a la fi del segle XIX.

Es conserva una bella creu de terme, probablement del segle XIV, situada a la banda de migdia de la població a la vora de l'antic camí de Solivella.

TERME MUNICIPAL DE PASSANANT

El terme municipal de Passanant, de 27.48 km², es troba situat a la banda nord-occidental de la comarca de la Conca de Barberà, al sector meridional dels **Comalats**, en els primers altiplans de la plataforma segarrenca que s'eleva per damunt de la Conca de Barberà estricta a través de la **serra del Tallat**, en el seu sector de Belltall, amb una elevació que oscil·la entre els 700 i 840 metres. Confronta a l'est amb el de Conesa, al sud-est amb el de Forès i pel sud amb el de Solivella; per l'oest llima amb el de Vallbona de les Monges a través del seu agregat de Rocallaura, en un sector amb el de Ciutadilla i amb el de Guimerà, tots tres municipis de la comarca de l'Urgell, i pel nord-est amb el de Vallfogona de Riucorb, de la Segarra.

A partir d'aquest sector, els altiplans segarrencs apareixen drenats per diversos afluents del riu

Corb. A la part ponentina trobem el **torrent de Forès**, que procedent d'aquest municipi, passa pel lloc del Fonoll i desemboca al Riu Corb, amb el nom de **torrent de Saniol**, al terme de Vallfogona, al costat del Molí de la Cadena. El **torrent de Glorieta** neix als estreps nord-orientals de la serra del Tallat, passa vora del lloc de Glorieta i rep, gairebé al límit del terme amb Guimerà, les aigües del **barranc de Belltall**, que procedeix d'aquest indret.

De l'antic **castell de Passanant**, situat damunt d'un petit turó a l'extrem septentrional de la població, només queden unes restes que assenyalen el lloc on fou bastit; últimament s'ha descobert un pany de paret lateral que apareix composta de pedres ben tallades i escairades, probablement del segle XIV. La colonització d'aquest indret dels Comalats fou encomanada, al darrer quart del segle XI, pels comtes de Barcelona als Cervera, que progressivament bastiren fortificacions a diversos llocs d'aquesta contrada. L'any 1079 és esmentat el seu terme com a confrontació de la quadra de Poal, dins del terme del castell de Forès, i identificada per diversos autors amb el lloc actual de la Sala. A mitjan segle XII posseïa el lloc Ramon de Cervera, que el 1182 el deixà en testament al seu fill Guillem de Guardiola, i aquest, així mateix, el 1234 a la seva filla Mateua, casada amb Galceran de Pinós. Morta aquesta senyora sense descendència, i després de diversos litigis, la seva possessió passà a la seva mare i germana, Marquesa i Geralda, respectivament. Aquestes dones, religioses de l'Hospital, en diverses donacions entre els anys 1251 i 1266, cediren tots els seus drets a aquest orde, que n'adquirí la total jurisdicció per compra al Cerimoniós el 1380. Fins el 1406 formà part de la comanda hospitalera de Cervera i a partir d'aquesta data s'integrà a la comanda de Barcelona. Els hospitalers posseïren el lloc fins a l'extinció de les senyories.

El fogatge de 1358 assigna 41 focs a Passanant, més 12 a Belltall i al Fonoll, 13 a Glorieta i 14 a la Sala, és a dir un total de 80 focs; al començament del segle XV sofrí una minva i la xifra global baixà a 50 focs el 1407. Al segle XVIII tingué un cert creixement, car passà de 254 habitants el 1718 a 352 el 1787; començà el segle XIX amb una forta davallada però s'anà recuperant al llarg del segle: 198 habitants el 1845, 927 el 1857 i s'arribà als 1003 el 1887. A principis del segle actual es mantingué per damunt dels nou-cents habitants però a partir del 1936 s'inicià una minva progressiva que ha arribat als 232 habitants el 1981.

El poble de Passanant és situat en un petit altiplà a la part septentrional del terme (714 m); es formà a redós del seu castell. De l'antiga església, esmentada documentalment el 1150 en ser concedida per Ramon de Cervera al capellà Pere de Pinós, no en queda res. L'actual església parroquial de **Sant Jaume**, un dels exemplars del barroc més interessant de la contrada, es construí a la fi del segle XVII i al llarg del segle XVIII. Participà en la seva construcció entre el 1770 i 1778 l'arquitecte barceloní Josep Prat. L'any 1864 foren pintades les voltes amb motius florals, i un fris amb representacions dels apòstols que recorre tota l'església; a les petxines de la cúpula hi ha els quatre evangelistes. Hi havia diversos retaules, com el de Sant Antoni de Pàdua, obra de l'escultor sarraenc Isidre Espinalt, destruït el 1936. Hom encara conserva, per bé que desfeta i col·locada a diversos llocs de l'església, la reixa de ferro que tancava el presbiteri, construïda el 1754 pel ferrer Felip Bosc, amb afegits realitzats pel seu fill Joan Bosc el 1778.

La part més interessant de l'església és el **cambril de la Mare de Déu de Passanant**, bastit a la fi del segle XVIII; participaren en la seva construcció l'estuquista italià Mateo Pelosi, el pintor i dorador Johann Ketembaker, els dauradors Bernat Verdú i Pau Rubiol i l'escultor montblanquí Josep Balard. Tant la imatge de la Verge com les diverses pintures en tela foren destruïts el 1936. Resten encara quatre alts relleus de molt bon estil i composició a la **Sala de la Divina Pastora** i que representen la Visitació, la Circumcisió, la Purificació i la fugida a Egipte. A la **Sala del Tron**, on hi havia abans la imatge de la **Mare de Déu Negra**, avui substituïda per una de moderna de guix, es conserven tres medallons situats damunt les cornises que representen la Dormició, l'Assumpció i la Coronació de la Verge. Finalment, a la **Sala dita de la Puríssima**, damunt de la línia de la cornisa i amb disposició semblant a la de la Sala de la Divina Pastora, hi ha quatre alts relleus que representen Jesús entre els doctors, la Resurrecció de Crist, l'Ascensió i la Pentacosta.

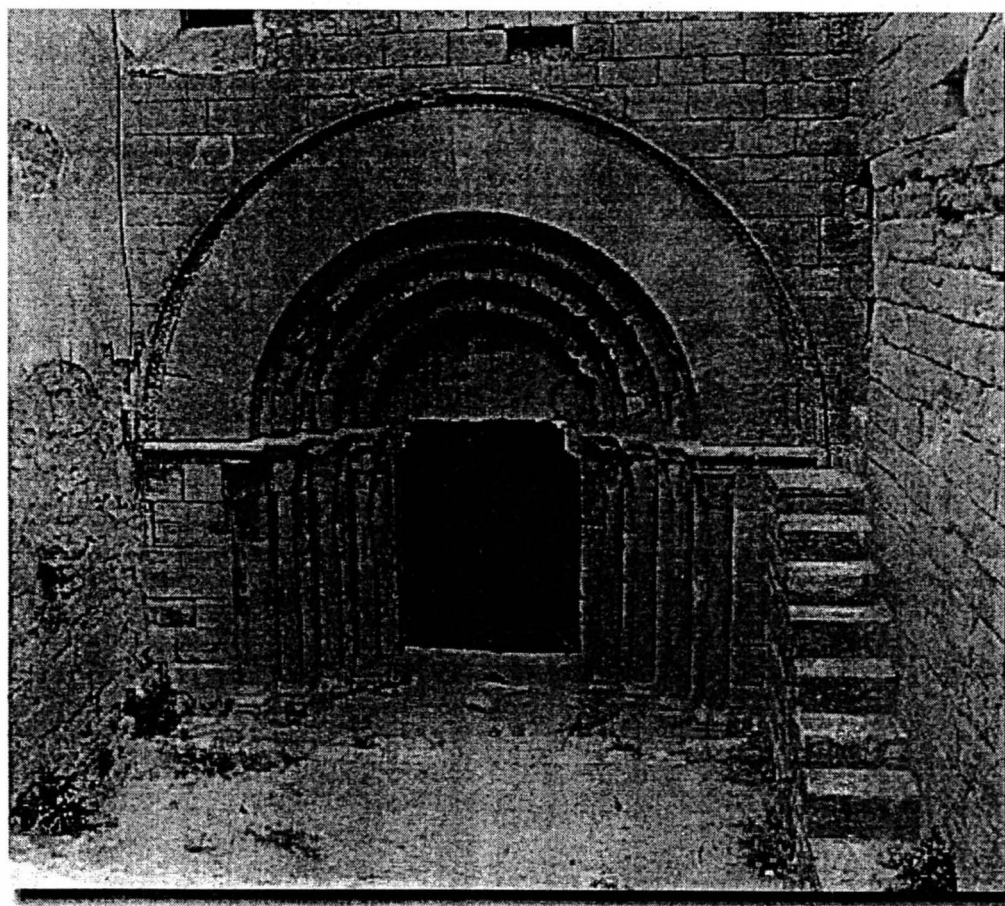
A més a més del poble de Passanant, el municipi està format pels poblets de **Belltall**, la **Pobla de Ferran**, el **Fonoll**, la **Sala**, **Glorieta** i els **Vilars**, els quals han esdevingut en algun cas, segona residència per a moltes famílies oriündes de la contrada. El poble de la **Sala de Comalats** es formà a

redós del seu castell, del qual resta la torre quadrada, amb parets de 1.6 metres de gruix i tres pisos, amb una alçada conjunta de 17 metres; s'hi accedia a través d'una porteta adovellada situada en el segon pis. Per bé que al començament del segle XX hi habitaven encara dotze famílies actualment és despoblat i serveix únicament de segona residència. Tenen un especial interès artístic les **cases del Castell i del Cavaller**, del segle XVI.

FORÈS

El municipi de Forès, de 16.52 km², es troba situat a la part central de la Conca de Barberà. El seu terme confronta pel nord-oest amb el de Passanant i pel nord-est amb el de Conesa; pel sud-est amb el de Rocafort de Queralt, pel sud amb el de Sarraí i pel sud-oest amb el de Solivella.

El territori s'estén per la **serra del Tallat**, dita **serra de Forès** en aquest sector, a l'interfluvi entre els vessants del riu d'Anguera, pel migdia, i els del riu Corb, pel nord. Forma l'extrem més meridional dels anomenats **Comalats**, que tenen el seu punt més alt a l'oest del terme, al **tossal de Comalats** (869 m), i representa la ratlla de separació entre la Conca de Barberà estricta i la Segarra. Per la part meridional, mirant a la Conca, travessen el terme diversos **barrancs**, com el de **Mas de Sanahuja**, o el del **Queràs**, que s'ajunten amb la **riera de la Salada**, la qual s'aiguabarreja amb el riu de **Vallverd**, al sud-oest de la vila de Sarraí. A la part septentrional del terme neix el **torrent de Forès**, que després de travessar els termes de Passanant i de Vallfogona desguassa per l'esquerra al riu Corb.

Porta de les dones de l'església de St. Miquel.

Forès fou un dels primers llocs on s'inicià la tasca de colonització catalana a la comarca després del domini sarraï. El 1058 els comtes de Barcelona Ramon Berenguer I i Almodis el donaren, amb un terme molt ample que integrava Sarraí, Solivella i la part meridional dels Comalats, a Mir Foguet i al seu nebot Bernat Llop. Posteriorment passà al comte d'Urgell i aquest el cedí el 1086 a l'Església d'Urgell. El 1178 Alfons I reivindicà diverses dominacions reials situades a l'antic terme de Forès motivant això la segregació d'un important tros d'aquest terme i la fundació de Sarraí el 1180. Deu anys més tard Berenguer de Fluvià venia Forès a Alfons I. El fet que gairebé al llarg de tot el segle XIII fos vila reial li dona dret de tenir representació a les Corts Catalanes celebrades en aquesta centúria. El 3 de novembre de 1285 Pere el Gran llegà Forès, juntament amb Sarraí i Cabra, a Santes Creus, que el senyorejà fins a la supressió de les senyories. Amb tot, el monestir hagué de suportar alguns plets amb la universitat de Forès, que reivindicava diversos drets a Santes Creus.

El primer fogatjament del segle XIV assigna a Forès 101 focs i el de l'any 1380 registra un augment a 111 focs, que marca la seva màxima de tota la història, però a la fi del segle XV ja es registra una important davallada car passa a tenir només 24 focs. Aquesta baixa demogràfica es manté durant molts anys fins arribar al segle XIX; durant la primera meitat d'aquest segle hi ha una recuperació que es palesa principalment el 1860, amb 526 habitants. A partir d'aquesta data Forès sofreix una minva constant (418 habitants el 1900, 309 el 1940) que s'accentua a partir dels anys cinquanta (302 habitants el 1950, 209 el 1960, 86 el 1970 i 71 el 1981).

El poble de Forès es troba situat al capdamunt d'un turonet a 864 metres d'altitud, i es divisa enlairat gairebé des de tots els pobles de la comarca. Es formà a redós del seu castell del qual no en resta res i que el 1821 constava encara com una mica destruït. Degut a la tendència dels seus habitants de traslladar-se al peu del turonet, al **Pla de la Bassa**, on s'han construït les cases més modernes, l'aspecte general de la població és d'abandó, amb molts dels seus antics edificis mig enderrocats. Darreament algunes de les cases del nucli vell s'han reconstruït per a ús de segona residència.

Al cim del turó, a la dreta del lloc on hi hagué el castell, és situada l'església parroquial, dedicada a **Sant Miquel**, esmentada en les llistes parroquials del bisbat de Vic de la fi del segle XI i inici del XII; el 1154 va passar a l'arxidiòcesi de Tarragona. L'edifici, ben conservat, té planta de creu llatina, amb creuer i volta blasonada. S'hi entra per dues **portes**: la **de les Dones**, la principal, a l'esquerra del creuer, i la **dels Homes**, al creuer, a la façana lateral que mira a migjorn. La primera ostenta quatre columnes per banda, arrimades als respectius angles, i coronades per capitells, bastant desfigurats; damunt el llis àbac carreguen tres arquivoltes concèntriques cenyint l'ampla llinda i el timpà esculpit amb creus, anagrames, etc. Arran dels àbacs, corre pels paraments una sanefa d'arquets prismàtics amb un bordó i, al damunt, es desplega un vistós semicercle d'amples dovelles amb sanefa i bordó. S'accedeix a aquesta porta, que és per sota del nivell de la placeta, mitjançant uns esglaons de pedra. La porta dels Homes és més senzilla, i es troba a nivell del carrer. Una sanefa d'arquets prismàtics emmarca el mig punt format per treze grosses i ben tallades dovelles. Damunt la portalada s'obre una petita finestra de mig punt i, a la part superior, s'alça el campanar barroc. L'interior del temple, amb volta lleugerament apuntalada, mostra encara la pedra de fil; l'absis fou enderrocat per tal de bastir-hi una sagristia.

A l'església es conservava una imatge gòtica sota l'advocació de la **Mare de Déu de la Salut**, avui dipositada al Museu Diocesà de Tarragona, per bé que en resta una còpia moderna a Forès. La imatge, que duu la data de 1324, fou encarregada el 1306 pels jurats de Forès al pintor montblanquí Francesc de Penedès, de manera que fos una còpia el més idèntica possible de la Mare de Déu de la Serra de Montblanc, a la qual tenien molta devoció els fidels de Forès.

De les tres creus termenals que hi hagué, avui només en resta una: la que es troba a la cruïlla dels camins que van a Conesa i Rocafort de Queralt; és de tronc octogonal, coronada per un capitell, al damunt del qual hi ha la creu pròpiament dita, que a una cara presenta la Verge amb el Nen al braç esquerre, i un àngel que li fa de peanya; a l'altra cara hi ha el crucifix. De la creu que hi havia al Pla de la Bassa només en resta el tronc octogonal.

BIBLIOGRAFIA

- ## La Ruta del Císter
Carme Anglès, Pep Cunillera, Enric Fonts, Montserrat Robusté
Col·lecció Azimut 5
Cossetània Edicions. Valls. (1999)
- ## Gran Geografia Comarcal de Catalunya
Volum 9. La Segarra, l'Urgell i la Conca de Barberà
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. (1983)
- ## Gran Enciclopèdia Catalana
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. (1969)
- ## Això és Catalunya. Guia del Patrimoni Arquitectònic.
Departament de Cultura de la Generalitat.
Editorial Plaza i Janés. Barcelona. (1988).
- ## La Comanda dels Comalats.
XV Sortida Coneguem Catalunya (1/5/1988)
Secció de Cultura. A.E. Talaia.
- ## La Conca de Barberà.
Josep Mª Poblet.
Biblioteca Selecta n° 320. Editorial Selecta. Barcelona. (1961).
- ## Rutas Turísticas de Cataluña. Volumes I i II.
Francisco Gurri Serra.
Editorial Alpina. Granollers. (1975).
- ## Conca de Barberà. Mapa comarcal de Catalunya (16).
Cartografia escala 1:50.000
Institut Cartogràfic de Catalunya. Barcelona (1995).
- ## <http://belltall.net>
<http://www.passanant.altanet.org>
<http://www.fores.altanet.org>

*Menja bé i caga fort,
i no tinguis por de la mort.*

(Refrany popular)

Agustí Poch, desembre de 2001

